

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Censuris, In Qua Sex Disputationibus De Poenis Ecclesiasticis, deque
Irregularitate fusè tractatur, cum Indicibus necessariis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

VIII. De irregularitate orta ex Bigamia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76667)

irregularitate, quæ ex publico, & notorio delicto oritur, sed solum in ea quæ ex delicto occulto provenit, vel ad forum contentiosum non est deducta. Ergo in hac irregularitate Episcopus dispensare nequit. Sic Ioan. Guier. lib. canon. 99. cap. 3. Nicol. Garcia 7. p. de benef. cap. 1. num. 50. Bonac. disp. 7. q. 1. pun. 1. num. 6. circa finem.

14. Quarta conditio quæ videtur in iis dispensationibus postulari est, ut proficiat dispensatio pro solo conscientie foro. Sed ut bene aduertit Sanch. lib. 2. in decalog. cap. 1. numero 12. illa verba: *In foro conscientie*, non sunt apposita cum de dispensatione sermo, haberetur, sed cum agitur de absolutione à casibus referuntur. Quocirca cum hæc potestas dispensandi absolute concedatur non solum pro foro conscientie, sed etiam pro foro externo proficere debet.

Præter Episcopos Prælati regularibus in ordine ad suos subditos varia privilegia conceduntur, ut in irregularitatibus dispensare possint, ut videtur est in Compendio privilegior. mendi. can. verbo irregularitas, & in nostris privilegiis verbo dispensatio. Et hæc tradit Rodrig. q. reg. 1. q. 2. per totam. Henric. lib. 12. cap. 6. num. 11. Aulia 7. p. disp. 8. dub. 4. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 5. cap. 9. num. 7.

15. Ad extremum monet Henric. lib. 14. cap. 18. num. 3. Maiol. lib. 2. de irregularitat. cap. 2. in fine. Sanch. lib. 8. de dispensation. disp. 3. num. 3. Suar. de censur. disp. 4. sect. 2. num. 15. Aulia 7. p. de irregular. disp. 10. dub. 1. Sayrus lib. 7. cap. 14. numero 5. Bonac. disputat. 7. de irregular. q. 5. pun. 1. circa finem, & alij, quia hæc est iurisdictioni voluntaria, sicut & absolutio & iure ordinatio Episcopis competens, ac proinde delegabilia.

16. Secundo monet Henric. lib. 12. de matr. cap. 10. numero 3. & lib. 13. de excommunicat. cap. 30. num. 3. & lib. 14. de irregular. cap. 7. num. 5. Nauarr. cap. 27. num. 32. Sanch. lib. 8. de matr. disp. 2. num. 7. Aulia 7. p. de irregular. disp. 10. dub. 8. si plures sint irregularitates, de quibus impetranda est dispensatio necessarium esse mentionem facere illarum, quæ sunt ob diversis delictis contractæ, quia auferri potest vna, & non alia. Si vero irregularitates eiusdem rationis sint, videlicet quia sæpius celebrati in excommunicatione, plures occidisti, est opus non sit exprimere vices in particulari, in quibus irregularitas contracta est, ac necessarium est saltem in genere eas exprimere, ut pro omnibus dispensatio concedatur, quod de irregularitate homicidij videtur certum cum ibi plures irregularitates contrahantur, ut aduertit Suar. disp. 4. sect. 3. n. 28. Coninch. disp. 18. dub. 14. in fine.

17. Tertio monet Paul. Layman. dicto lib. 1. sum. tract. 5. par. 5. cap. 9. circa finem, exceptionem à potestate, seu privilegio dispensandi religionibus, & à fortiori Episcopis concessio, strictè interpretandam esse. Unde si in privilegio excipitur bigamia, non de similitudinaria, sed de propria intelligi debet. Si excipiatur homicidium voluntarium; intelligendum est iniustum, & directè volitum, non tamen quod commissum est in sui defensionem, excedendo moderationem iustæ tutelæ, aut quod ex subita ira commissum est, quia hæc homicidia casualia censenda sunt, ut notat Coninch. disp. 18. dub. 14. conclus. 5.

18. Quarto docent ex communiori sententia Syluest. verbo dispensatio, q. 15. & verbo irregularitas, q. 28. Henric. lib. 14. cap. 17. num. 4. Sayrus lib. 7. thesauri, cap. 14. n. 11. Maiol. lib. 5. de irregular. cap. 1. num. 8. Suar. disput. 4. sect. 3. num. 4. Aulia 7. p. disp. 10. dub. 6. Bonac. disputat. 7. q. 5. pun. 1. in fine, & alij apud ipsos, Episcopum, vel Prælatum conscientium irregularitatis in qua dispensare potest, si admittat hunc irregularitatem ad ordines suscipiendos, vel beneficium, censendum esse dispensasse, (tamen contractum sentiat Nauarr. in sum. cap. 2. num. 74.) quia non debet præsumi voluisse peccare. In foro autem externo nullatenus hæc tacita dispensatio à Prælato inferiori Pontifici admittitur, quia in iure communi inferior Pontifice dispensationem concedere nequit non præmissa causæ cognitione, ut pluribus firmant Glossa in præmissa causæ cognitione, ut pluribus firmant Glossa in cap. 2. verbo dispensatum. Et ibi Panormit. & Ioan. Andreas de schismat. Selua de benef. 3. p. q. 10. num. 9. Rebuff. prax. benef. 2. p. dispensat. numero 15. Sayrus lib. 7. cap. 14. numero 13. At hæc causæ cognitionem non probatur præmissam esse. Ergo dispensatio facta non censetur. Atque ita tradit Panorm. Ioan. Andr. Felin. Innocent. Nauarr. quos refert, & sequitur Suar. d. cap. 14. num. 13. & segg.

19. Quinto docent Antonin. in cap. postulasti, num. 10. de Rescriptis. & ibi Immola num. 4. Felin. num. 10. & cap. fin. num. 5. de Simonia. Burgalio de irregular. 2. p. sit. de interpretat. num. 7. Ita, verbo dispensatio num. 14. Sayrus lib. 6. thesauri, cap. 1. num. 22. & lib. 7. cap. 14. n. 22. & alij relati à Sanch. lib. 8. de matr. disp. 1. num. 27. dispensatum ad ordines etiam à Pontifice non idè ceteri dispensant ad beneficia curata, dignitates, & prælaturas, bene tamen ad beneficia simplicia, quia hæc ordinati concedi solent. Quæ doctrina si de dispensatione ad ordines maiores loquamur, certa esse videtur cum nullum debeat facis initiari qui beneficium non habeat ex Trident. sess. 2. cap. 2. de reformat. nam esto aliquando ex

Ferd. de Castro, Sum. Mor. Parisi V. L.

titulo patrimonij, vel pensionis inicietur, id quasi ex dispensatione fit ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesie. Sicut aduertit Sanch. lib. 8. de matr. disp. 1. num. 27. At si sermo sit de dispensatione minores ordines, etiam prædicta sententia probabilis sit, longè vetiorem existimo ex ea dispensatione beneficii dispensationem non inferri; quia non necessarid connectuntur, ut optimè aliis relatis probat Sanch. dicto lib. 8. disp. 1. num. 27.

Sexto pluribus firmat Sanch. lib. 8. de matr. disp. at. 1. numero 26. dispensatum ad ordines ad solos ordines minores ceteri dispensatum, quia dispensatio strictè interpretanda est, & sufficienter suum effectum fortitur dispensatione pro minoribus ordinibus concessa. Verum si hæc dispensatio initiato minoribus ordinibus superueniat, intelligi debet facta pro maioribus, ne frustra esset & inutilis, quod in omni privilegio, & dispensatione vitandum est. Sicut docet Sanch. loco allegato.

Septimo tradunt Angel. verbo irregularitas, num. 34. & ibi Syluest. q. 9. num. 11. in fine. Armilla num. 81. Henric. lib. 14. cap. 17. num. 4. ad finem. Episcopum tibi concedentem litteras dimissorias ad ordines eo ipso concedere facultatem, ut ab ordinante dispensentur in irregularitate, alioue impedimento, quod susceptionem ordinum impedit, quia horum dispensatio necessaria præmittenda est ordinum susceptioni, ac proinde concessa facultate ad suscipiendos ordines censenda sunt concessa ea sine quibus ordines suscipi nequeunt. Cap. praterea, de officio delegati, leg. 2. ff. de iurisdic. omni iud. Verum hæc doctrina solum admittenda est cum Episcopus concedens dimissorias conscientis esset irregularitatis, & impedimenti, quo ad ordines suscipiendos tenebatur, nam eo ipso censendus est vel ipse dispensare, vel facultatem dispensandi Episcopo ordinatur concedere. At si ipse ignarus impedimenti dimissorias litteras tradat, verius censet inde non inferri facultatem concessam, ut in irregularitate, alioue impedimento dispensentur, quia esto dispensatio irregularitatis, alteriusve impedimenti præmittenda susceptioni ordinum sit, non tamen est necessarium præmitti ab eo qui ordines ex delegatione collatus est, cuique sola facultas ordinandi est concessa, sed à legitimo superiore. Deinde admittimus concessam facultate ad vnum, concessam ceteri ad ea omnia quæ ex eo vno consequuntur, negamus tamen ex facultate alicui concessa suscipiendi ordines ab alieno Episcopo inferri, potestatem ei concessam esse in irregularitate, alioue impedimento dispensandi, quia hæc facultates diversæ sunt, neque vna alteri connectitur, & plerumque contingit ab alieno Episcopo ordines suscipi, quin vlla dispensatio præmittatur. Sic alios referens docet Sanch. lib. 8. de matr. disp. 1. num. 25. Vide quæ diximus tract. 3. de legib. disp. 5. de priuil. & disp. 6. de dispensationib.

PUNCTUM VIII.

De irregularitate orta ex bigamia.

1. Quid sit bigamia, & quotuplex?
2. Explicatur bigamia propria.
3. Explicatur bigamia interpretatiua.
4. Contrahens matrimonium cum vidua, vel corrupta ab alio, contrahit bigamiam interpretatiuam.
5. Item contrahit hanc bigamiam per accessum ad propriam uxorem, postquam illa adulterium commisit.
6. Hac irregularitas etiam si ignorans coniugis adulterium illam carnaliter cognouerit, tamen si alij contrarium sentiant.
7. Item contrahitur bigamia, si contracto matrimonio, & consummato post mortem coniugis sacris initiis, & sic initiatus matrimonium contrahere, & consummare.
8. Non videtur improbabile te ab irregularitate in predicto casu esse immunem.
9. Aliqui extendunt hanc interpretatiuam irregularitatem ad eum qui post matrimonium valide contractum aliud inualidum iniit, & consummat, ignarus impedimenti dirimentis, sed non approbatur.
10. Irregularis videtur esse contrahens duplex matrimonium etiam si utrumque inualidum sit.
11. Quæ sit bigamia similitudinaria.
12. Clerici in sacris constituitur contrahentes matrimonium irregulares sunt, tamen si non irregularitate bigamia.
13. Bigamia irregularitatis priuat bigamum omni privilegio clericali.
14. In qualibet bigamia Episcopus dispensare potest tum ad ordines suscipiendos, tum ad illorum usum.
15. Episcopus potestatem non habet dispensandi cum bigamis propriis, & interpretatiuis.
16. Quoad bigamiam verò interpretatiuam si ex delicto ortum habeat, probabile est posse Episcopum dispensare.
17. Quoad ordines minores, & beneficium simplex, probabile est posse Episcopum cum bigamis propriis dispensare.

- 18 Probabiliter est oppositum.
- 19 In bigamia similitudinaria Episcopus dispensare potest ad ordines sacros suscipiendos, illis utendum.
- 20 Hac irregularitas bigamia ex delicto occulto promouens, potest ab Episcopo dispensari.
- 21 Qualiter Prelati Religionum cum suis subditis in bigamia dispensare possint.
- 22 Commissario Cruciatu nulla est in bigamia concessa facultas.
- 23 In petenda dispensatione bigamis, explicanda est illius species.

Hucusque egimus de his quae omni irregularitati videntur communia. Superest agendum de his quae singulari irregularitatibus competunt. Diximus initio huius disputat. alias irregularitates vocari ex defectu, eo quod absque culpa contingant, alias ex delicto quae culpam grauem supponunt. Inter irregularitates quae succedunt absque culpa potissimum locum obtinet bigamia, quae est nuptiarum, seu matrimonij duplicatio, diciturque defectus Sacramenti, quia deficit in representatione vniuersi Christi cum Ecclesia, haec enim est vnus cum vna, cum tamen bigamus duplici copulatus sit. Triplex est bigamia ex communi Doctorum sententia; alia propria, alia interpretatiua, alia similitudinaria.

Bigamia propria nuncupatur, quae ex binis nuptiis validè contractis, & consummatis oburgit, quod nullo modo potest contingere nisi mortua prima vxore. Constat ex capite nuper, & capite debitum de Bigamis ex capite praecipimus Capite cognoscimus cum aliis 34. dist. Dixi consummatis, quia ante consummationem non diuidis tuam carnem in plures, neque offensis incontinentiam cum effectu, quae sunt rationes ob quas haec irregularitas indicta est: vt latè expendit Sanchez lib. 7. de matr. disputat. 83. num. 4. & 5. ideoque si vnus ex his duobus matrimoniis consummatum non sit, irregularitas bigamiae non contrahitur: vt pluribus comprobatur Sayrus lib. 6. thesauri, cap. 3. num. 3. Coninch. disp. 18. dub. 11. circa finem. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 5. cap. 6. num. 2. Gaspar. Hurtado difficult. 13. num. 48. Bonac. tom. 5. disp. 7. quest. 2. pun. 5. num. 1. & colligitur ex cap. debitum de bigamis.

Hanc autem irregularitatem ex Apostolica traditione emanasse testatur Paulus 1. ad Timoth. 3. ibi: Oportet Episcopum vnus vxoris virum esse. Et infra: Diaconi sint vnus vxori, viri. Et decidit Lucius III. in capite 2. & Caelestin. III. in capite 3. de bigamis, & comprobatur communis Patrum sensus.

Bigamia interpretatiua est quae contrahitur ab eo, de quo praesumitur duas vxores habuisse, esto in re illa non habuerit.

Quod tripliciter contingit. Primum si contrahas matrimonium cum vidua quae prius matrimonium consummauerat. Et idem est si contrahas cum corrupta ab alio, vt deciditur capite praecipimus, dist. 34. & cap. si quis viduam. 50. dist. & cap. debitum de Bigamis. Etenim sic contrahens non potest significare perfectè vniuersum Christi cum Ecclesia, siquidem Christus vnica, & virginem sibi copulauit: Sicuti multis allegatis tradit Sanchez. lib. 7. de matr. disp. 84. num. 7. Sayrus cap. 4. num. 10. August. Barbosa allegat. 49. num. 5. Requiritur tamen secundum probabilior sententiam matrimonium contractum cum vidua validum esse, nam ex vnico matrimonio nullo irregularitas contrahi nequit: vt docet Nauarr. cons. 1. de Bigamis num. 2. & in sum. cap. 27. num. 195. & testatur decisum fuisse in sacra Congregatione Cardinalium Farinac. prax. 1. par. tit. de inquisit. q. 8. num. 8. Valen. 4. disp. 7. q. 19. pun. 4. in prima specie irregularitatis. August. Barbosa dicta allegat. 49. num. 5. Sanchez aliis relatis, dicta disp. 84. numero 13. Dixi debere esse ab alio corruptam, nam qui a se corruptam ducit, fictione iuris virginem ducere censetur. Sicuti filij redduntur legitimi matrimonio subsequenti, ac proinde tanquam legitimi virginem ducens gaudet privilegio clericali, vt multis relatis docet Sanchez. lib. 7. de matr. disput. 84. num. 14. Suar. disput. 49. sect. 3. num. 6. Quod si inquiras rationem, ob quam si contrahas cum corrupta, sis irregularis, non tamen si contrahas cum virgine, cum sis corruptus? Respondeo praecipuam rationem esse, quia sic decisum est. Congruentiam verò tradidit D. Thom. in 4. dist. 27. quest. 3. art. 1. q. 3. inquit enim omnem actionem specificari ex termino ad quem. Cum autem vir non a se ipso, sed a coniuge sortiri debeat speciem; quando haec suam carnem in plures diuisit, censetur ipse interpretatione iuris in plures diuisisse. Ad hanc interpretatiuam irregularitatem reducitur ea, quae incurritur ob matrimonium contractum cum repudiata ab alio, cap. 1. de Bigamis, ibi: Vt bigami penitentes, vel repudiatum mariti ad sacerdotium non ascendant.

Secundò contingit haec bigamia interpretatiua per accessum ad propriam vxorem, postquam illa adulterium commiserit, tamen à principio virgo accepta fuerit. Sicuti habetur

cap. si layci 34. dist. Et tradunt omnes Doctores apud Suar. disput. 49. sect. 3. num. 15. Sanchez. disp. 84. num. 15. August. Barbosa, alleg. 49. num. 8. Ratio est, quia maritus cognoscens vxorem ab alio corruptam maritus corruptae nuncupatur, ideoque petinde indicandus est, ac si cum corrupta cohaerisset.

Difficultas verò est, an haec irregularitas contrahatur, si ignorans coniugis adulterium illam carnaliter cognouerit. Et idem est si à principio extimilans ducere virginem duxeris corruptam? Negant Petri. de Ledesm. de matr. qu. 66. art. 3. col. penult. Eman. Sa. verbo irregularitas bigamia, num. 3. de insinuat qui affirmant hoc impedimentum contrahi à viro scienter vxorem adulteram carnaliter cognouisse, tacite enim supponunt stante ignorantia non esse huius impedimento locum. Sic Glossa, cap. 2. de Bigamis. Rebuff. de pract. sic. possessor. num. 194. Gregor. Lopez leg. 3. tit. 3. part. 1. Anton. Cuchus lib. 4. inquit. moral. tit. 12. num. 175. Palatius in 4. dist. 27. disp. 4. Moueri possunt, quia actus ob quem irregularitas contrahitur debet esse actus ab homine quatenus rationalis est, ac proinde ab illo quatenus rat one vitur: Cognoscens vero vxorem ignorans esse adulteram nunquam liber suam carnem diuit in plures. Ergo nunquam fundamentum praestitit contrahendi hanc irregularitatem. Vnde Bernard. Diaz in sua pract. cap. 16. ad finem affirmat virum fore tunc irregularem cognoscendo adulteram, quando potest probare adulterium, quae in cap. si cuius 34. dist. expostulat delictum vxoris euidenter probatum esse.

Nihilominus in his casibus irregularitatem contrahi docet ex communi sententia Abbas in cap. si de adulterio, & cap. 2. de bigamis num. 8. Nauarr. cap. 27. num. 195. Suar. disp. 49. sect. 3. num. 15. Garcia de benef. 7. p. cap. 6. num. 16. August. Barbosa allegat. 49. num. 9. Auila 7. disp. 8. dub. 1. res. tertio modo. Sanchez. lib. 7. disp. 84. num. 15. Paul. Layman. lib. 3. sum. tract. 5. par. 5. cap. 6. num. 2. & alij innumeri apud ipsos. Quippe haec irregularitas non in poenam alicuius delicti, neque ob infamiam viliam personae, sed ob defectum significationis indicta est, quae significatio esse non potest si maritus corruptus fuerit, quia sic iura mulier in plures suam carnem diuisit, sic vir illam cognoscens censetur in plures suam carnem diuisisse. Ex qua ratione inferitur manifestè te fore irregularem, etiam si tua vxor absque eius culpa ab alio cognita fuerit, quia excusatio à culpa non impedit eius carnem in plures esse diuisam, & censetur eius matrimonium à perfecta significatione defecere. Sicuti notatur Suar. Sanchez. Barbosa, & alij supra.

Tertiò contingit haec bigamia interpretatiua, si contracto matrimonio, & consummato post mortem coniugis, sacri iuribus, & sic initiatus aliud tentes matrimonium contrahere, & consummare: habetur expressè in cap. nuper de Bigamis, vbi haec irregularitas indicitur non ob defectum significationis, sed ob prauum affectum opere subleuato, & tradunt omnes Doctores. Hanc decisionem dicit cap. Nuper, extendunt committere Doctores, quos refert, & sequitur Sayrus lib. 6. cap. 4. num. 7. Suar. disp. 49. sect. 2. num. 6. Sanchez. lib. 7. disp. 84. num. 3. August. Barbosa de potest. episc. alleg. 49. num. 11. Bonac. disp. 7. quest. 2. p. 5. num. 3. primò ad eum qui viuente propria vxore scienter aliam duxerit, quia quantum est ex parte sua, affectum offendi ad duo matrimonia contrahenda, & licet de iure ea non contraxerit, contraxit tamen de facto quae fuit ratio decisionis dicti cap. Nuper. Secundò idem Doctores praefaram decisionem extendunt ad eum qui mortua prima vxore aliam ducit, quia cum ligatus est impedimento dirimente ob eandem rationem prau affectus opere subleuato. Contrahens tamen in his duobus casibus, debet habere intentionem contrahendi quantum est ex parte sua secundum matrimonium, aliàs si haec intentio deficiat, non videtur irregularitati esse locus: teste Henricquez lib. 12. de matrim. cap. 6. numero 9. & libro 14. capite 6. numero 9. Coninch. disputat. 18. dub. 11. num. 101. Auila, Sanchez, & Bonac. supra: tamen cotrarium sentit Suar. disp. 49. sect. 2. num. 10. quia sine hac intentione non est affectus maritalis cum opere subleuato, quae est ratio supra. cap. Nuper. Fateor tamen difficile esse habere intentionem confusis impedimentis dirimentis, quia est intentio de obiecto impossibili; ideoque censio sufficere ad hanc irregularitatem contrahendam, si consentus solum sit de habendo illam mulierem in vxorem in foro externo, & vt talis tractando.

Verum esto in his duobus casibus communis sententia damnet irregularem sic matrimonium contrahentem, tamen spectato iuris rigore improbabile non videtur ab irregularitate esse immunem. Vt testatur Coninch. disputat. 18. dub. 11. numero 100. Henricq. lib. 12. de matrim. cap. 6. numero 9. & in comment. lit. T. & alij relati à Sayro, lib. 6. capite 4. numero 5. quia irregularitas non incurritur nisi in casibus à iure expressis. cap. 1. qui de sentent. excommunicatiouis lib. 6. At ob (supradictos casus in iure expressa est irregularitas. Etenim cap. Nuper. & cap. simile, de Bigamis. & cap. ibi dicitur.

Henrici, vel volentes. & cap. decernimus 28. dist. 8. capite quibus 27. quibus irregularitatem, secundum inualem contrahenti indicentes, loquuntur de eo qui ob impedimentum ordinis, vel religionis inualem contrahit. Item in capite 1. de Bigamis, vbi asseritur irregulare esse qui repudiatam duxerit. Nullus ergo textus est in quo expresse habeatur irregulares esse laicos qui matrimonio valido contracto aliud tentant inualidum inire. Sed huic fundamento responderi potest, et si expresse in iure hac irregularitas non continetur, contineri tamen in ratione decidendi textus dicti capite Nuper de Bigamis, adiuncta communi Doctorum interpretatione. Quod sufficit vt vim legis, & iuris expressionem contineat. Sicuti aduertit Laym. lib. 1. summo tract. 5. par. 5. cap. 6. num. 7. vbi alterum: iunctis his quae capite 2. circa finem dixerat.

Tertio hanc interpretationem irregularitatem extendunt committere Doctores Ioann. Andr. in d. cap. Nuper. num. 3. & ibi Anton. num. 8. Cardinal. ad finem. Abbas num. 4. Ancharan. num. 1. notab. 3. Angel. verbo bigamia n. 8. & ibi Syluest. & alij apud Sanch. lib. 7. disputat. 8. num. c. & Suar. disp. 49. sect. 2. num. 8. ad eum qui post matrimonium valide contractum aliud inualidum inuit, & consummat ignarus impedimenti dirimentis, eo quod habuerit affectum contrahendi duplex matrimonium, & de facto contraxerit, ac consummaverit, ac proinde inceptus est significare vnionem Christi cum Ecclesia. Nihilominus verius censet eo Sanch. dicta disp. 8. num. 6. hunc non fore irregularem, quia hac irregularitas neque ob defectum Sacramenti, neque ob affectum contrahendi duplex matrimonium indici potest. Non quidem ob defectum sacramenti, quia sacramentum initium non est aptum ad significandam vnionem Christi cum Ecclesia, sicut neque concubinatus. Validum autem cum sit vnium tantum ab hac significatione perfecta non deficit. Neque item ob affectum, quia hic affectus non fuit culpabilis, & peccaminosus, ac proinde non est dignus, vt hac pena irregularitatis puniatur, quippe hac irregularitatis interpretatiua, sicut & similitudinaria in poenam delicti commissi imponitur. Sicuti annotauit Hostiens. in dicto cap. nuper. n. 5. & colligitur ex ipso textu, vbi Innocent. III. voluit criminosos audentes irrita matrimonia contrahere hac pena irregularitatis punire. Ergo quando contrahens culpam excusat, hanc irregularitatis poenam euitat.

Quarto non desunt doctores videlicet Henrici lib. 12. de matr. cap. 6. num. 9. & in coram. lit. X. Auala 7. p. disp. 8. dub. 1. vbi, sed partem, negatiuam. Coninch. disp. 18. dub. 1. num. 101. qui negant te irregularem esse contrahentem duplex matrimonium, si vtrumque inualidum sit, quia hac irregularitas nullibi inuenitur expressa, cum dict. cap. nuper. & finale de Bigamis supponant prius matrimonium validum fore. Ex alia parte non deficit sacramento vera significatio, cum nullum ex illis matrimonium sit sacramentum, nec legitimas contractus. Carerim estis spectato iuris rigore hac sententia amplectenda esset; quia tamen communi sententia Doctorum irregularitatem in hoc casu aduertit opponitur, admittenda non est, sicuti illam non admittit Nauar. capite 27. numero 199. Suarez disputat. 49. section. 2. numero 11. Sayrus libro 6. cap. 4. num. 7. & sequentibus. Bonacin. disputat. 7. quastion. 2. punct. 5. num. 2. vbi respondet. August. Barbosa de potest. episc. alleg. 49. n. 11. & alij plures apud ipsos.

Bigamiam vero similitudinariam appellamus, quae contrahitur ex matrimonio attentato consummato post, votum castitatis factum in Religione approbata. Sicuti habetur cap. quotquot. 27. quastion. 1. ibi: Quotquot post virginitatem pollicitam praeruaricatae sunt professione contempta inter bigamos haberi debent. Illa tamen praeruaricatio debet esse per attentatum matrimonium. Cap. monachos eadem causa, & quast. Et licet praedictus textus in cap. quotquot loquatur de virginibus pollicitam castitatem praeruaricatis, vt recte adnotauit Henrici. lib. 12. de matr. c. 6. num. 10. in comm. litt. H. quae sicut bigami repelluntur ab ordinibus, ipsae a consecratione repelli debent. Tamen communis sententia, quam pluribus firmant Sanch. lib. 7. de matr. cap. 8. num. 5. Nicol. Garcia 7. p. de benefic. cap. 6. n. 15. August. Barbosa alleg. 49. num. 25. ex illo textu colligit religiosos matrimonium contrahentes de facto irregulares fore bigamia similitudinaria, quia aliquo modo similes, sunt duplex matrimonium contrahentibus; siquidem voto solemniter castitatis contrahunt spirituale matrimonium cum Christo, a quo matrimonio, & vnione tentant recedere carnale matrimonium contrahendo.

Sed an hac irregularitas extendenda sit ad clericos in sacris constitutos matrimonio contrahentes difficultate non caret, eo quod in cap. Nuper de Bigamis decidit Sacerdotes matrimonio contrahentes non esse verid bigamos, & in cap. sane el. 2. de clericis conjugatis videtur concludi non esse irregulares, quidem post longam poenitentiam committitur dispensatio Episcopo, cum tamen irregularitas bigamiae etiam illa in qua nullus adest Sacramenti defectus dispensari non potest ex textu in cap. Nuper. & cap. fin. de Bigamis. Atque ita hos sacerdotes irregulares non esse docet Abbas in dicto cap. nuper numero 3. Galpar Hurtado de irregul. difficult. 13. num. 48. & probabile reputat Suar. disp. 49. sect. 4. num. 6. Caeterum hos clericos matrimonium contrahentes irregulares esse; tamen non irregularitate orta ex bigamia docuit Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. part. 5. cap. 6. conclus. 2. Priorem partem scilicet hos clericos irregulares esse docent ex communi sententia Nauar. cap. 27. num. 199. Suar. disp. 49. sect. 4. n. 6. Auala 7. p. disp. 8. dub. 1. vbi. bigamia. Sayrus lib. 6. cap. 4. num. 22. Sanch. lib. 7. disp. 8. n. 5. August. Barbosa 2. p. de potest. episc. alleg. 49. num. 15. Nicolaus Garcia 7. p. de benefic. cap. 6. num. 15. Bonac. 1. 1. disp. 7. q. 2. punct. 5. numero 2. & alij apud ipsos. Et probari potest ex cap. 1. Qui clerici vel uolentes, vbi de diacono vxorem ducere dicitur posse Episcopum cum illo dispensare, vt ad sacerdotium ascendat peracta poenitentia. Et in cap. 2. eodem tit. conceditur Episcopo potestas dispensandi cum subdiacono in ascensu ad superiores ordines ea conditione, vt ad religionem transeat. Qui textus non loquuntur de contrahente cum vidua, nec de duplici matrimonio, sed de vno etiam cum virgine post ordinem sacrum contracto. Ergo illud sufficit ad inducendam irregularitatem. Quod verò hac irregularitas non sit bigamiae, sed ex delicto: & in illius poenam probari potest ex dicto cap. nuper. Et cap. vltim. de Bigamis. partim quia ibi negatur dispensatio pro bigamia etiam in qua nullus est sacramenti defectus, partim quia superflua esset decisio dicti cap. Nuper. & cap. fin. de Bigamis, indicentium irregularitatem clerico qui matrimonio valido contracto, & morte coniugis dissoluto sacris initiatus nouum matrimonium tentauit contrahere; vel tentauit viduam ducere post sacram ordinationem; siquidem ex eo tantum quod sacris initiatus duceret vxorem irregularitas bigamiae indicta erat in cap. quotquot 27. q. 1.

Potro bigamiae irregularitas priuat bigamum omni privilegio clericali, non solum privilegio fori. Vt habetur expresse in cap. vn. de Bigamis, lib. 6. vbi addicuntur bigami coercioni fori saecularis, sed etiam privilegio canonis, siquidem ibi dicitur: *Omni privilegio declaramus esse denudatos.* Insuperque sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem. Quae doctrina secundum veriore opinionem intelligenda est non solum de bigamia propria, sed etiam interpretatiua. Vti aduertit Suar. disp. 49. sect. 5. num. 5. Sayrus lib. 6. cap. 5. num. 2. & alij apud ipsos. Quocirca sub peccato mortali asserunt dicti Doctores, prohiberi huic irregulari deferre habitum clericalem, & tonsuram; siquidem bigamis deferentibus ius excommunicationis minatur. Vnde non possunt ministeria etiam minorum ordinum ex officio exercere. Vt cauetur in Trident. sess. 23. cap. 17. in fine de reformat. & notauit Auala 7. part. de benefic. disp. 8. dub. 3. Non tamen extendenda est hac doctrina ad bigamiam similitudinariam, seu ad eam irregularitatem, quae a religioso professo, vel clerico sacris initiatio contrahitur ob matrimonium nullum attentatum, quia hi quouique per sententiam clericali privilegio denudentur illud non amittunt, nec prohibentur habitum clericalem, seu religiosum deferre. Sicuti abis relatis docent Sayrus lib. 6. thesauri, c. 5. a. n. 2. Suar. d. 49. sect. 5. n. 7. Auala 7. p. d. 8. dub. 3.

Quoad dispensationem huius irregularitatis attinet, certum est posse summum Pontificem dispensare tam ad ordines suscipiendos, quam ad vsum susceptorum. Quia hoc impedimentum est iure humano inductum. Neque obstat Paulus dicens 1. ad Thom. 3. Opposere Episcopum esse vnus vxoris vitum: nam etiam dicit non debere esse percussorem, & tamen in hoc vitio omnes admittunt dispensationem. Ratio vero est, quia ibi non videtur Paulus imposuisse praecceptum, sed consilium, & esto esset praecceptum non est latum à Christo Domino, sed ab Apostolo ex communi Apostolorum consensu, sicuti tradit Sylu. verbo irregularit. bigamia. q. 7. Armilla, num. 9. Tabiena q. vlt. Henrici, lib. 12. cap. 6. n. 11. Vuald. candelab. 2. p. vbi de irregular. bigamia. n. 34. Vt tamen Pontifex hanc dispensationem licite concedat causa rationalis adesse debet: aliàs peccabit, esto valida sit dispensatio. Sicuti colligitur ex cap. 1. de Bigamis ibi: Cum bigamis contra Apostolum dispensare non licet pro solo arbitrio dispensantis, nec pro leui causa, sed graui. Vt explicat Suar. d. 49. sect. 6. n. 2. & 6. Sayrus lib. 6. cap. 6. num. 3. Vel dic cum Sanch. lib. 7. d. 8. n. 6. non licere Episcopis, qui Pontificem consulebant, an possent bigamos promouere.

Episcopus autem nullo modo habet potestatem dispensandi cum bigamis propriis, & interpretatiuis ad sacros ordines suscipiendos. Est ferè omnium sententia, & constat ex cap. super eo de Bigamis. Cap. lector 34. dist. & aliis. Solum video non improbari à grauissimis Doctoribus S. Thom. in addit. ad 3. part. quast. 66. art. 5. & in 4. dist. 27. quast. 3. art. 3. in corp. & ibi Albert. Magnus art. vlt. Fauct Henrici. lib. 12. de matr.

Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars VI. § 2 cap. 81

cap. 6. num. 11. & lib. 14. cap. 20. num. 2. nec improbable reputat Suar. disp. 49. sect. 6. num. 8. posse Episcopum dispensare cum bigamo religioso facto, ne deus occasio vagandi. Verum ut recte Paludan. in 4. d. 27. quest. 4. artic. 5. conclus. 4. vers. tertio. Gabriel. examp. disp. 9. 3. art. 3. post dubium 4. Sotus ibi, quest. 1. art. 2. conclus. affirmant hanc potestatem neque vfu receptam esse, neque iure probari posse, maxime in bigamia propria.

26 Quoad bigamiam vero interpretatiam maxime quæ ex delicto ortum habet, siue delictum fuerit proprium, vt cum contrahis duplex matrimonium inualidum, vel vnum validum, & alterum inualidum, siue delictum fuerit alienum, vt cum contrahis cum corrupta, vel cognoscis vxorem adulteram, defendunt posse Episcopum ad ordines sacros cum quocunque bigamo dispensare, etiam si religionem non ingrediatur. Turcercemata in cap. lectior. 34. disp. Paludan. disp. 279. 2. art. 5. num. 35. Armilla num. 9. Tabiena quest. vlt. Sed hic modus dicendi absolute sumptus sustinendus non est, vt potest quæ nullum in iure fundamentum habet. Vt aduertit plures referens Sayus lib. 6. thes. cap. 7. num. 5. Sanch. lib. 7. de matr. disp. 86. num. 12. Attamen si prædicta bigamia ex delicto proprio confurgat, satis probabile est si delicto proprio confurgat, satis probabile est si delictum occultum fuerit posse Episcopum dispensare virtute Trident. sess. 24. cap. 6. vt aduertit Sanch. dicta disp. 86. numero 13. Quinimo posse dispensare, etiam si ex delicto alieno hæc bigamia emanauerit, vt contingit, cum corruptam ducis, vel vxorem adulteram agnoscit docuerunt Henric. lib. 12. de matr. cap. 6. in fine. & lib. 14. cap. 20. num. 2. Barbosa 2. p. de potest. episc. alleg. 49. m. 2. 5. Sayus lib. 6. cap. 7. m. 9. quia Trident. non distinguit an ex delicto proprio, vel alieno oriatur.

27 Verum si de ordinibus minoribus, & beneficio simplici loquamur, probabile est sententia affirmans posse Episcopum etiam cum bigamis propriis dispensare, vt hos ordines minores, & beneficia simplicia obtineant. Quæ fuit sententia D. Thom. in 4. d. 27. quest. 3. artic. 3. vbi Paludan. quest. 4. art. 5. conclus. 4. Durand. q. 4. Glossa verbo dispensare in cap. 2. de Bigamis. Nauar. cap. 27. num. 197. Henric. lib. 12. de matr. cap. 6. num. 11. & lib. 14. de irregular. cap. 20. num. 2. Azor. 2. p. lib. 5. cap. 20. q. 2. & lib. 6. cap. 4. q. 8. Et 11. Sayus lib. 6. thes. cap. 7. num. 1. Sanch. lib. 7. de matr. disp. 86. num. 11. Paul. Comitulus lib. 1. q. 106. num. 5. Et 6. Auila 7. p. de irregul. disp. 7. dub. 4. Miranda man. pralat. 1. 2. quest. 8. art. 2. conclus. 2. & alij apud ipsos: & colligitur ex cap. super eo, & alijs sub Rub. de bigamis, vbi arcentur bigami ab ordinibus, sermo est de ordinibus sacris. Et licet in cap. vn. de bigamis lib. 6. generaliter ab ordinibus bigami excludatur, & in Trid. sess. 23. c. 17. specialiter ab vfu ordinum minorum hoc, inquit Sayus supra dicto cap. 7. num. 11. intelligendum est per se, & nulla intercedente causa rationabili dispensandi. Præterea in cap. lectior. 34. diff. datur facultas bigamo vt in lectiorum permaneat ex dispensatione inquam, vt ait Glossa, & Suar. disp. 49. sect. 5. n. 1. & subditur, si necessitas sit ad Subdiaconatum promoueat, qm ordo tempore antiquo inter minores computabatur, vt pluribus comprobant Suar. disp. 49. de censur. sect. 5. num. 1. & disp. 51. sect. 3. num. 12. Sanch. lib. 7. de matr. disp. 86. num. 11. Sayus lib. 6. thesauri, cap. 7. num. 8. Congruentiam huius sententiæ assignauit Sotus in 4. d. 27. q. 3. art. 3. conclus. 2. dicens ex susceptione minorum ordinum non mancipari irreuocabiliter diuino cultui ordinatum, merito ergo concedi potest Episcopo horum dispensatio.

18 Nihilominus est propter Doctorum authoritatem hæc sententia vt probabilis sustinenda sit, veritiorem, & probabiliorem reputo, quæ negat Episcopo hanc dispensandi facultatem. Sicuti docuerunt Armendariz in addit. ad recopilat. legum Navarre lib. 2. tit. 19. de foro compet. num. 16. Nicol. Garcia 7. p. de benefico. cap. 6. num. 5. Praxis noua Episcopalis 1. p. cap. 1. num. 60. Francisc. Leo in thesauro fori Ecclesiæ 2. p. cap. 8. num. 36. August. Barbosa allegat. 49. num. 2. summo num. 22. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. p. 5. cap. 6. circa finem. Bonac. 1. 1. disp. 7. q. 2. p. 5. num. 15. referuntque decisum è sacra Cardinalium congregatione, & colligitur ex cap. vnico de bigamis lib. 6. c. 17. vbi expressè prohibetur bigamis vltus, & exercitium minorum ordinum. Qua in lege vt potest à Concilio lata nequit Episcopus dispensare, cum nullibi habeatur hanc illi esse facultatem concessam.

19 Quod si de dispensatione bigamix similitudinariæ loquamur, omissis varijs sententijs absolute dicendum est posse Episcopum dispensare etiam ad suscipiendos ordines sacros, illisue vtendam. Sicuti colligitur ex cap. De diacono 1. Qui clericus, vel uouentes, & cap. sanæ el. 2. de clerico coniugato. ibi: Officio suo restitui poterunt, & ex indulgentia sui Episcopi eius executionem habere. Sic Tolet. lib. 1. cap. 68. conclus. 6. Suar. de censur. disp. 49. sect. 6. num. 18. Sanch. lib. 7. de matr. disp. 86. num. 20. Garcia 7. p. de benefico. cap. 6. num. 5. & alij apud ipsos. Vnde cum in cap. super de Bigamis, prohibetur concedi dispensationem his clericis in factis contrahentibus nuptias, non est propter bigamiam similitudinariam

ex nuptiis post sacros ordines celebrato, sed ob bigamiam interpretatiam, qua ligati fuerunt ex duplici matrimonio altero ante ordinationem valide suscepto, altero post ordinationem non de iure, sed de facto inito, vt bene aduertit Auila 7. part. disputat. 8. dub. 4. conclus. 4. Sanch. malis relatis lib. 7. disp. 86. num. 20. Neque oblat Textus in cap. litteris el. 2. Qui clericus, vel uouentes, vbi subdiacono contrahenti nuptias inquit Pontifex non esse permittendum in subdiaconatu ministrare, neque ad vltiores ordines ascendere, nisi religionem fuerit ingressus. Non inquam oblat, quia loquitur de consilio, non de præcepto teste Glossa ibi. Et Abbate. Alexand. de Neuo in fine. Innocent. man. vltimo. Sanch. dicto num. 20. Et num. 21. aduertit cum huiusmodi clericus in sacris constituto viduum ducente posse Episcopum ad beneficium simplex dispensare, ex cap. presbyterum 28. disp. Presbyterum (inquit Concilium) non legatibus nuptis detentum cathedram quidem habere, sed ab officio abstinere præcipimus. Sed hic textus videtur de beneficio habito ante irregularitatem loquens de postmodum obtinendo.

Si autem hæc irregularitas bigamix ex delicto occulto proveniat, poterit Episcopus in ea dispensare virtute Trident. sess. 24. cap. 6. de reformat. quia non ex significationis defectu, sed ex delicto provenit. Sicuti tradit Sanch. lib. 7. disp. 86. num. 23. Aloysius Riccius resol. 120. August. Barb. alleg. 49. in fine.

De Prælati religionum, an possint cum suis subditis, & cum secularibus dispensare; Dicendum est ex vi iuris communis non posse, ex recepta tamen consuetudine posse videtur circa suos religiosos, quidquid Episcopus potest circa suos subditos, vt docuit Louduice de Miranda in man. pralat. 1. 2. quest. 8. art. 2. Henric. lib. 12. de matr. cap. 6. num. 11. Barbosa dicta alleg. 49. in fine. Ex particulari autem privilegio possunt Prælati mendicantes cum suis religiosi bigamis dispensare ad sacros ordines ex privilegio Sixti IV. relatio in Compend. Minor. verbo absolutio extraordinaria quoad Fratres. 4. concedentis facultatem dispensandi in omnibus irregularitatibus excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & mutilatione. Cum igitur non excipitur bigamia, censenda est in clausula generali comprehensa, quia potestas dispensandi hæc est interpretanda. Quinimo in nostris privilegijs, verbo dispensatio. 5. 1. 6. datur facultas Præposito Generali, & quibus ipse delegauerit dispensandi cum suis subditis in omni irregularitate. Circa seculares nullam vido potestatem concessam esse religiosi, vt possint in hac irregularitate bigamix dispensare.

Commisario autem Cruciata non esse concessam potestatem dispensandi in bigamia tradit Henriquez libro 7. de indulgentiis c. 13. n. 5. & Auila 7. part. disput. 8. dub. 4. conclus. 4.

Vltimo dicendum est in petenda dispensatione bigamix satis esse, si explices duo matrimonia contraxerit, etiam si plura contraxerit, quia iuxta textus trigamix meminit, sed solius bigamix. Sicuti iudex plures suspendens non tenetur mentionem facere de omnibus illis, sed satisfacere si dicit morte hominem condemnasse. Et tradit Nauar. conf. 2. de Bigamis. Henric. lib. 12. de matr. cap. 6. num. 9. Auila dicta disp. 8. dub. 4. conclus. vlt. Sanch. lib. 7. de matr. disp. 86. num. 4. species tamen bigamix necessariò est fatenda, quia difficultus in bigamia propria, quam in bigamia interpretatiua, & in hac quàm in similitudinaria dispensatur. Sicuti notauit Sanch. supra. Quod si duplici bigamia ligatus sit, vtiuisque mentionem facere debes, vt de se constat.

PUNCTVM IX.

De secunda irregularitate proveniente ex defectu natalium.

- 1 Qui ex legitimo matrimonio, vel probabiliter existimato nati non sunt, irregulares censentur.
- 2 Aliqui censentur si hoc vitium occultum sit ab irregularitate excusare. Sed non approbatur.
- 3 Ch. m. dubium est de illegitimis nec, non est reprimenda irregularitas.
- 4 Hæc irregularitas aufertur matrimonio subsequenti.
- 5 Item per absolutam legitimatorem Pontificis.
- 6 Tertio per dispensationem.
- 7 Episcopi hanc dispensationem ad ordines minores, & beneficium simplex concedere possunt.
- 8 Quid sub nomine beneficii intelligatur.
- 9 Ad ordines maiores, & ad beneficium curatum nequaquam Episcopus dispensare potest.
- 10 Si hæc irregularitas ex delicto occulto proveniat, aliquibus placet dispensare Episcopum posse, sed non approbatur.
- 11 Non est opus Episcopum hanc dispensationem concedentem esse consecratum.
- 12 Professione Religionis hæc irregularitas tollitur quoad ordines suscipiendos, sed non quoad prælatum.